

Sygn. akt III KK 604/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2022 r.
w sprawie z wniosku **B. R.** o zadośćuczynienie,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie,
z dnia 18 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 310/21
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie,
z dnia 5 października 2021 r., sygn. akt VI Ko 22/20

,

p o s t a n o w i ł

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawczynię B. R. kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 5 października 2021 r., sygn. akt VI Ko 22/20:

1. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni B. R., będącej córką zmarłej w dniu [...] 2011 r. M. S., wobec której Komendant Wojewódzki MO wydał decyzję nr [...] z dnia 12 grudnia 1981 r. o internowaniu, kwotę 120.000 zł tytułem zadośćuczynienia, z której to kwoty na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 lutego 2008 r.,

sygn. akt III Ko 16/08, uprzednio wypłacono M. S. kwotę 25.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 95.000 zł od dnia prawomocności wyroku;

2. dalej idące żądanie wnioskodawczyni B. R. oddalił;

3. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyni B. R. kwotę 6.912 zł tytułem zwrotu poniesionych przez nią uzasadnionych wydatków z tytułu ustanowienia w tej sprawie pełnomocnika;

4. umorzył postępowanie w części dotyczącej wniosku D. R. stwierdzając, że wobec śmierci wnioskodawcy wydanie wyroku w tej części stało się niedopuszczalne.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł pełnomocnik wnioskodawczyni B. R., zaskarżając go w zakresie punktów II, III oraz IV, zarzucając:

1. na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. naruszenie:

a) art. 355 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. i art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. *o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa polskiego* (dalej: ustawa lutowa);

b) art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. i art. 8 ust. 3 ustawy lutowej;

c) art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. i art. 8 ust. 3 ustawy lutowej;

2. na podstawie art. 438 pkt 1a k.p.k. naruszenie:

a) art. 922 k.c. w zw. z art. 1025 § 2 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej;

b) art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej;

c) art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej.

Stawiając powyższe, szczegółowo opisane w apelacji zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

a) podwyższenie zadośćuczynienia przyznanego w punkcie I z kwoty 120.000 zł do kwoty 200.000 zł,

b) uchylenie punktu II oraz IV,

c) podniesienie wysokości kosztów przyznanych w punkcie III z kwoty 6.912 zł do kwoty 10.642 zł.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 18 marca 2022 r., sygn. akt II AKa 310/21, zmienił rozstrzygnięcie zawarte w punkcie III zaskarżonego wyroku w ten sposób, że wskazaną tam kwotę podwyższył do 10.642 złotych (pkt I), utrzymując w mocy zaskarżony wyrok w pozostałym zakresie (pkt II).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł pełnomocnik wnioskodawczyni B. R., zaskarżając go co do punktu II, zarzucając:

„rażące naruszenie art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na:

1. nieuwzględnieniu wszystkich okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar zasądzzonego zadośćuczynienia oraz brak analizy tych okoliczności pod kątem rozmiaru krzywdy oraz należnej kwoty zadośćuczynienia, tj. konieczności wyjazdu przez M. S. za granicę oraz związanymi z tym tęsknotą za ojczyzną, żalem, bólem i cierpieniem tym spowodowanym, które to okoliczności pozostawały w bezpośrednim związku z wykonaniem wobec M. S. decyzji o internowaniu;
2. zasądzeniu niewspółmiernie niskiej – w stosunku do rozmiaru krzywd doznanych przez M. S. – kwoty zadośćuczynienia i uznaniu, że odpowiednia w rozumieniu tego przepisu suma zadośćuczynienia za krzywdy doznane przez M. S. to kwota 120.000 zł, w sytuacji, gdy negatywne następstwa internowania, pozostające z nim w bezpośrednim związku przyczynowo-skutkowym, uzasadniają przyznanie zadośćuczynienia w kwocie 200.000 zł, co w konsekwencji nakazuje uznać, że Sąd II instancji nie uwzględnił w dostatecznym stopniu wszystkich istotnych okoliczności mających wpływ na rozmiar cierpień i sytuację internowanej, tj. wszystkich okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar zasądzzonego zadośćuczynienia, natomiast tych, które uwzględnił, nie ocenił w należyty sposób, co skutkowało ograniczeniem kompensacyjnej roli zadośćuczynienia przez przyjęcie jako odpowiedniej kwoty rażąco zaniżonej”.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna w stopniu oczywistym, w związku z czym podlegała oddaleniu na posiedzeniu w trybie opisanym w art. 535 § 3 k.p.k.

Stawiając pierwszy z zarzutów, obrońca wnioskodawczynie podniosła brak uwzględnienia przez Sąd odwoławczy na etapie kontroli instancyjnej wszystkich okoliczności wpływających, jego zdaniem, na wysokość zadośćuczynienia. W szczególności w kasacji wskazano na konieczność opuszczenia Polski przez matkę wnioskodawczynie, M. S., po okresie pozbawienia jej wolności. To zaś, jak podkreślił skarżący, łączyło się z poczuciem krzywdy. Obrońca wnioskodawczynie podniósł, że na podstawie uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie nie sposób stwierdzić, czy kwestia ta była brana pod uwagę przez ten Sąd w postępowaniu apelacyjnym.

Powyższy zarzut okazał się całkowicie bezzasadny. W pierwszej kolejności należy wskazać, że został on postawiony nieprawidłowo. Warto spostrzec, że kwestia wpływu konieczności wyjazdu M. S. z Polski była przedmiotem zarzutów 2.a oraz 2.b zawartych w apelacji pełnomocnika wnioskodawczynie B. R.. Skoro zaś Sąd odwoławczy utrzymał w zakresie tych zarzutów wyrok Sądu I instancji, to nie stosował przepisów prawa materialnego. Z treści zarzutu kasacyjnego można jednak wyinterpretować – choć nie wprost – zakwestionowanie przez skarżącego prawidłowości kontroli instancyjnej przeprowadzonej przez Sąd Apelacyjny w Krakowie. W tym kontekście nie budzi jednak wątpliwości, że zarówno Sąd I instancji, jak i Sąd odwoławczy, brały pod uwagę kwestię krzywdy, jakiej M. S. doznała ze względu na konieczność wyjazdu za granicę po okresie internowania. Innymi słowy, nie pominęły tego elementu stanu faktycznego. Sąd odwoławczy wyraźnie odwołał się do stanowiska Sądu I instancji, zgodnie z którym te skutki represji, które nie stanowią „normalnego następstwa” i nie są bezpośrednio związane z wykonaniem decyzji o internowaniu, nie mieszczą się w ramach odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w ustawie lutowej (str. 8 uzasadnienia SA).

Sąd Apelacyjny w Krakowie prawidłowo przeprowadził zatem kontrolę instancyjną, uznając trafność argumentów przedstawionych w uzasadnieniu Sądu I

instancji. Należy bowiem spostrzec, że zdaniem Sądu Najwyższego „za «wynikłe z wydania lub wykonania decyzji» można uznać wyłącznie te następstwa, które stanowiły bezpośrednią konsekwencję pozbawienia wolności. Z powyższego wynika, że ustawa lutowa nie przewiduje podstawy do orzeczenia odszkodowania za wszelkie formy represji, dokonane przez organy państwa, ale wyłącznie te, o których mowa w jej art. 8. Poza zakresem możliwej rekompensaty są zatem dalsze konsekwencje społeczne szeroko rozumianej działalności opozycyjnej (życie na emigracji, rozłąka z rodziną itd.)” (zob. postanowienie SN z dnia 5 marca 2020 r., sygn. akt IV KK 632/19). Ustawa lutowa nie ma bowiem na celu doprowadzenia do zadośćuczynienia za wszelkie formy represji wobec osób prowadzących działalność niepodległościową. Całokształt przepisów tej ustawy wskazuje, że jej zakres ograniczony jest do wypadków karnoprawnej represji za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W konsekwencji poza zakresem odpowiedzialności przewidzianym w ustawie lutowej pozostają inne przejawy prześladowań za działalność niepodległościową, jak m.in. zmuszenie do wyjazdu z kraju (zob. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 1 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa 73/17; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, sygn. akt II AKa 151/12, Lex nr 1267247). Całkowicie uzasadnione było zatem stanowisko Sądu odwoławczego, który uznał brak możliwości uwzględnienia wyjazdu za granicę M. S. jako okoliczności rzutującej na wysokość zadośćuczynienia na podstawie ustawy lutowej.

Przechodząc do oceny drugiego z zarzutów należy uznać, że także okazał się pozbawiony racji. W niniejszej sprawie zasądzona kwota zadośćuczynienia nie była rażąco niska. W orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że sfera decyzji co do wysokości zadośćuczynienia cechuje się znacznym zakresem swobodnej oceny sądu, a luz decyzyjny w tym zakresie wynika z niematerialnego charakteru krzywdy przy wieloaspektowości okoliczności, które należy wziąć pod uwagę. Oznacza to, że w ramach kontroli kasacyjnej nie jest możliwe wkraczanie w sferę swobodnego uznania sędziowskiego. Zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny wyłącznie wtedy, gdy orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady ustalenia wysokości tego świadczenia. Powyższe uwagi prowadzą zaś do wniosku, że jedyny przypadek,

kiedy można w sposób uprawniony zakwestionować w kasacji wysokość zadośćuczynienia określonego w art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, zachodzi w razie orzeczenia kwoty symbolicznej (zob. np. postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2022 r., sygn. akt II KK 113/22; postanowienie SN z dnia 29 grudnia 2020 r., sygn. akt V KK 125/20; zob. również wyrok SN z dnia 7 czerwca 2018 r., sygn. akt II KK 433/17). W niniejszej sprawie zarzut taki nie mógł się ostać, skoro Sąd odwoławczy utrzymał w mocy rozstrzygnięcie Sądu I instancji zasądzające kwotę 120.000 zł. Na tle żądanej przez skarżącą kwoty 200.000 zł orzeczone zadośćuczynienie nie może być uznane za oczywiście niskie. Z pewnością nie sposób również utrzymywać, że suma ta jest symboliczna albo rażąco naruszająca zasady orzekania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej.

O kosztach rozstrzygnięto na podstawie art. 636 § 1 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji postanowienia.

[as]

l.n